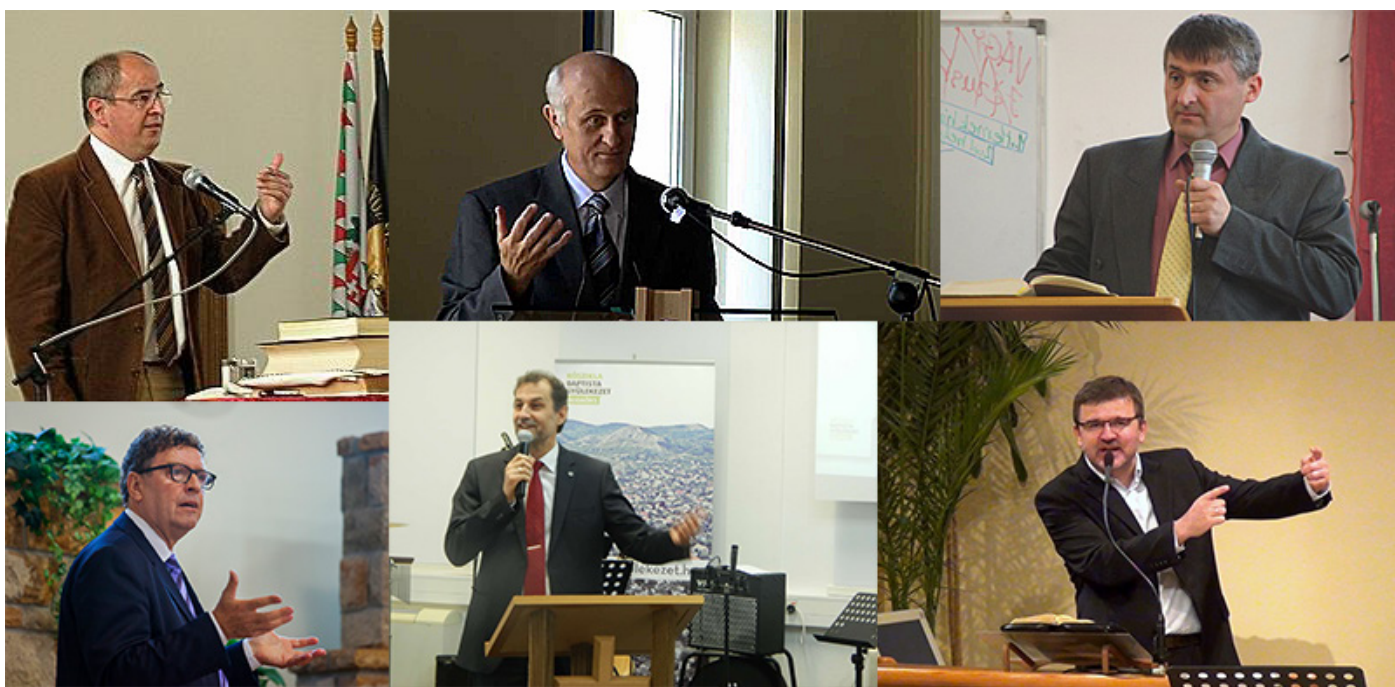

Győri Kornél

A magyarországi baptista igehirdetésről a kezdetektől a rendszerváltásig (1873–1990)

„Feltűnik a hegyeken az örömhírhozó lába” (Ézs 52,7)
 A most vizsgálandó időszak 1873-tól 1990-ig 117 évet ölel fel. Első fele egybeesik a dualizmussal, Magyarország történelmének egyik legmozgalmasabb, hazánk arculatát mindmáig leginkább meghatározó, fejlődésteljes időszakával. Az időszak második felét legjobb lenne elfeledni két vesztett háborújával, az ország eredeti területének harmadára zsugorításával, egy vörös és egy nemzeti forradalmával, két vérgőzös nagyhatalom gazdaságilag tönkretevő és lélekgyilkoló erőszakával... A kor hepe-hupás vízszintes nézetén túl azonban hit által észlelhetünk egy isteni nézetet is, egyetlen mondatban megfogalmazva: „Isten ígéje... nincs bilincsbe verve” (2Tim 2,9). A bilincsbe nem vert ige hirdetéséről kellene most szólnom.

Kezdeném a forrásokkal! Az igehirdetésről lévén szó, tanulmányoznunk kellene a fennmaradt prédikációkat. Ám a vizsgált 117 év első negyedéről természetesen nem maradt ránk semmi. A 20. század elejétől 1948-ig, a kommunista hatalomorzás évéig a termés mindössze két-három prédikációgyűjtemény,¹ folyóiratainkban gyakran több folytatásban megjelent, cikké gyúrt néhány beszéd; és még ide

1. Prédikációgyűjtemény: Somogyi Imre: *Égő csipkebokor* (Budapest: Magvető, 1943); idősb *Udvarnoki András* néhány prédikációvázlata: Gerzsenyi László: *Az evangélium kényszerében. Udvarnoki András élete, 1865–1945* (Budapest: Baptista K., 1995), 114–120. o.

Az Állami Egyházügyi Hivatal egykori épülete a VI. kerületben, a Lendvay utca 28. szám alatt

sorolhatjuk a traktátusként kiadott nagyobb lélegzetű konferenciái előadásokat.² A rendszerváltásig hátralévő négy évtized nyomtatott prédikációtermése az Állami Egyházügyi Hivatal cenzúráján átesett, valójában nem is gyülekezetnek szánt, legföljebb valami hivatalos rendezvényen elhangzott beszéd volt.³

Itt akár be is fejezhetnénk, hiszen források híján nem idézhetjük, nem elemezhetjük misszióink első századának prédikációit. Mégsem tesszük, mert ismerjük a nem föllelhető prédikációk által kiváltott, világviszonylatban is kiemelkedő hatást.⁴ Csak egy sokatmondó adat: 1875-ben,

2. Példának okáért Udvarnoki András: *Mi lesz a sír után?* (Fáklyafény I.; 5.) (Budapest: Baptista Ifjúsági Szövetség, 1942).

3. *Békefi Pálról* suttogták: egyszer egy politikai esemény kapcsán elmondandó és az egyházközpontba beküldendő „prédikáció” esetében, hogy igehirdetői hitelességét gyülekezete előtt megőrizze, furfangos megoldáshoz folyamodott. A beszédet megírta, majd egy vasárnap délután két istentisztelet között az üres teremben felolvasta. A beküldött kézirat végére záradékkul ezt írta: „Elhangzott ekkor és ekkor a rákoscsabai baptista imaházban.”

4. A csillagászatból vett példa arra, hogy olykor egy egyértelműen észlelt hatás utalhat egy kétség nélkül meglévő, de nem látható valóságra. „...Urbain Le Verrier... francia csillagász 1846-ban az Uránusz keringési rendellenességeiből Neptunusz bolygó égi helyét, hogy ennek alapján Johann Galile német csillagász 1846. szeptember 23-án mindössze félórás kereséssel, a jelzett helytől 1 fok távolságra az új bolygót meg is találta.” („A Neptunusz felfedezése”, http://www.ng.hu/Civilizacio/2003/09/A_Neptunusz_felfedezese [letöltés: 2017. 11. 20.]])

Kornya Mihály bemerítéskor alig negyven baptista élt a Kárpát-medencében, amikor 1917-ben meghalt, 27 000 be-merített tagja volt a baptista közösségnek.

Ez az eredmény valami rendkívüli adottságú, már-már angyali képességekkel megáldott hithirdetőket sejtetne, a valóság azonban egészen köznapi. A missziómunkát eleinte néhány hittudományi képzettség nélküli iparos, később aztán – őket fölváltva – több száz odaszánt parasztember végezte. Megállapíthatjuk, hogy a 19. sz. végéig gyakorlatilag száz százalékban.⁵

Bár időben előrehaladva a *képesített* hithirdetők aráyszáma növekszik. Az alkalmi bibliai tanfolyamok nyomán 1906-ban elinduló Baptista Teológiai Szemináriumnak köszönhetően az úgynevezett laikus igehirdetők létszám-hegemóniája lassan megszűnik, de a Kárpát-medencében – közösségünk szórványjellegéből következően – a szószékre lépők meghatározó részének nincs iskolás hittudományi szakképzettsége. Következésképp egyházunkban a rendszeresen prédikáló személyek több mint a fele nem lelkipásztor – napjainkban sem.

Misszióinkat egyébként végigkíséri az a jelenség, hogy a lelkipásztorként működő szolgálattevők közül sincs mindenkinek teológiai végzettsége.⁶ Ezt a gyakorlatot nemcsak a szükség segít fönntartani, hanem az a szándék, hogy az isteni elhívásnak ezt a nem szokványos útját nem akarjuk elrekeszteni. Ennek ékes bizonyítéka, hogy ezt a lehetőséget a diktatúra idején, 1967-ben elfogadott szervezeti szabályzatunk is fontosnak tartotta megőrizni:

„A Központi Tanács⁷ kivételesen eltekinthet a teológiai végzettségtől, ha egy gyülekezet/körzet olyan személyt kíván lelkipásztori szolgálatba

5. „Magyarországon 1873-tól 1893-ig nem volt egyetlen olyan magyar baptista prédikátor sem, aki teológiát végzett volna. Valamennyi prédikátor csak a földművesek és az iparosok közül került ki és nagyobb iskolai képzettség nélkül foglalta el hivatalát.” (Csopják Attila: *Képek a magyarországi baptista misszió történetéből* [Budapest: Magyarországi Baptisták Könyvkereskedése, 1928], 25. o.)

6. Ízelítőül néhány ismert név: Csopják Attila kormánytisztviselő, Somogyi Imre újságíró, Szabó László banktisztviselő, Haraszi Sándor bölcsész/orvos, Nagy József tanító, Szakács Imre jogász...

7. „A Központi Tanács az egyház missziói és gazdasági ügyeiben irányító, a lelkipásztorok szolgálatba állításánál tanácsadó és az egyházi tisztségviselők kinevezésénél javaslattevő szolgálatot tölt be...” (A Magyarországi Baptista Egyház alapokmányai [Budapest: Interpress, 1974], 119. o., 59. pont, 1. bek.)

állítani, aki előző gyülekezeti ténykedése által bizonyosságát adta elhivatottságának...⁸

A vizsgált korszak kezdeti kétharmadát jellemző csodálatos létszámnövekedést Isten csak *népiskolát* végzett emberekkel érte el. Mielőtt elhúznánk a szánkat, megjegyzem, hogy az életre felkészítő hatékonyság szempontjából az akkori idők *népiskolája* és a mai közoktatás közt ég és föld a különbség. Bizonyítom...

A kiegyezést követően született az *Eötvös József* közoktatásügyi miniszter által beterjesztett *1868. évi XXXVIII. tc. a népiskolai közoktatás tárgyában*. Méltatói szerint a törvénycikk európai összehasonlításban is kiváló. Csaknem száz évre szólóan lerakta a modern iskolarendszer szilárd alapjait. Az oktatás tartalmát tekintve is célszerűen szabályozta a tanítandó tantárgyak körét. A törvénycikk végrehajtása szempontjából fontos *tantervből* kiemeltem azt, ami témánk szempontjából fontos.

A magyar nyelvet „úgy kell oktatni, hogy azon a gyermek... gondolatát tisztán tudja kifejezni, aztán gondolatait következetesen és szabatosan tudja egymás után sorozva előadni, végre azokat helyesen tudja leírni. A... nyelvtani tanításban tehát a cél az, hogy a gyermek tisztán, világosan és természetes hangsúlyozással tudjon beszélni, vagy gondolatait előadni. E célra... fel kell e végből használni az iskolai tantárgyak mindegyikét; bármi tárgyról szól, avagy beszél a gyermek, a tanítónak mindig szigorúan kell őt arra vezetni, figyelmeztetni, hogy beszéde nyelvtanilag is helyes legyen... A többi tantárgy közt legalkalmasabban lehet az ebbeli tanítás eszközeiül felhasználni a beszéd- és értelemgyakorlatokat, az írást, olvasást.”⁹

A népoktatás nemcsak ismeretet nyújtó, de készségki-bontó és -fejlesztő volt. A többség életében ez legfeljebb a mindennapokban hasznosult, de a későbbi népi igehirdetők gyakorlatában a missziót nagyban elősegítő tényezővé vált.¹⁰

A világi képezés és készség a megtérést követően az isteni üzenet továbbítására elhívott hithirdetők *beszédkészségében* érhető tetten. Ám ez magában mit sem ért volna,

8. Uo., III. o., 30. pont, I. bek.

9. „Az anyanyelvi tárgyak tanításának célja a területi tantervben”, http://www.tintakiado.hu/book_detail.php?id=506, 13. o. (letöltés: 2017. II. 20.).

10. 1945-től Vámospercsen tizenévesen, kortársaim körében szerzett tapasztalataim igazolták e népoktatási gyakorlat még mindig érvényesülő jótékony hatását...

ha nem tölti be szívüket és elméjüket *Isten kijelentett igéjének a tanult teológusokat is messze felülmúló ismerete*. A Szentírás rendszeres, átfogó és szenvedélyes tanulmányozása által nemcsak elképesztő bibliaismeretre tettek szert, hanem biblikus világlátásra és bölcsességre.¹¹ Ez az élő igeismeret, a mögötte rejlő rendíthetetlen Krisztus-hit, és a Szentlélek által megszentelt *feddhetetlen és igaz élet* magyarázza azt, hogy még a gyöngébb szónokok is képesek voltak hatni hallgatóikra.

Páran pusztája

A népi baptista igehirdetés eredményességéhez a befogadó közeg oldaláról nagyban hozzájárult a lehetséges *igehallgatók élő ige iránti kiéhezhetettsége* is. Ezt az állapotot maguk a népegyházak¹² idézték elő. A 20. századi belmissziói mozgalmak¹³ megjelenéséig ugyanis a népegyházak lelki helyzetét röviden így jellemezhetnénk Ézsaiás szavaival: „*A nincstelenek és szegények vizet keresnek, de nincs*” (Ézs 41,17). A lelki kietlenség bemutatására álljon itt néhány népegyházi forrásból vett idézet.¹⁴

11. A szegedi körzet úttörő munkása, Polgár János (1862–1937), kilenc év alatt három Bibliát nyűtt el. Nem mint-ha nem becsülte volna, ellenkezőleg, oly nagyon szerette, hogy állandóan forgatta, tanulmányozta.

12. A népegyházak (ném.: Volkskirchen; ang.: Folk Churches) – nagyon leegyszerűsítve – létszámuktól, keletkezési idejüktől és hitvallásuktól függetlenül mindazok a gyermekkeresztelő keresztény felekezetek, amelyek tagságukat a körükben megkereszteltek számával határozzák meg. A legelterjedtebb népegyházak Magyarországon: római katolikus, református, evangélikus stb.

13. „A magyar belmissziói mozgalom”, <http://www.confessio.eoldal.hu/cikkek/a-magyar-belmisszioui-mozgalom.html> (letöltés: 2017. 11. 20.).

14. A szemelvényeket *Tóth Endre Részletek XX. századi egyháztörténetünkből* jegyzetének (Debrecen: Református Theológiai Akadémia, 1960) „A magyar református egy-

A teológiai oktatás jellemzésére elég, ha például P. Nagy Gusztáv sárospataki teológiai tanár műveiből szemelgetek:

„A vallás... megnyugtat-e, boldogít-e bennünket. Ez a vallásos meggyőződés kritériuma, és nem a helvét vagy ágostai hitvallás, nem a Korán, nem a Véda, de nem is a Biblia...”

„...akkor sem szűnünk meg protestánsok lenni, ha egy olyan sokkal kisebb fontosságú kérdésben, mint a Krisztus feltámadásának kérdése – más nézeteket vallunk, mint a reformátoraink vallottak.”

Nem csoda, hogy a teológiai hallgatók követték a nevelők példáját. Róluk ezt olvassuk:

„A teológusok fáznak a Biblia olvasásától. Van olyan, akinek a III. éves koráig teljes Biblia még nem volt a kezében.”

A prédikáció is jellemző képet mutat:

„Prédikálásunk... racionális, a Bibliától szétcsapongó, terjengő, hosszadalmas és figyelmet fárasztó – emberi tudományt prédikálunk, a hit és vallás kérdései helyett, az észnek beszélünk, csak tanítunk, a lélek hidegen és üresen marad.”

A lelkészeket így festi egy leleplezés:

„...hiába hirdetjük ám virágos nyelven, stentori hangon, szónoki pátosszal: Atyámfia, szüntelen imádkozzatok. Ha... a tisztelendő urat se családja tagjai, se cselédei, se más nem látta még se kelő reggel, se délben, se estvéli alkonyon sem övéivel, sem egyedül imádkozni.” – „Hirdetjük az erkölcsi életet, de hol egyiknek, hol másiknak életéből is pikáns históriákat suttognak az emberek. A beszédben való meg nem esést is prédikáljuk, de azért sikamlós anekdotát ki tud annyit, mint a lelkipásztor...”

Az istentiszteletről ezt olvassuk:

„Istentiszteletünk rideg, nem hat, vagy csak nagyon kevésbé a szívre... A gyülekezet aktivitására nincs tér.” És végül a legfájóbb pont:

„A magyar protestantizmus keveset tesz a népért!...”

Csak követel a néptől, de keveset viszonz a népnek. Nem vegyül közéje, nem ereszkedik le hozzá, hitével nem erősíti, szeretetével nem nemesíti... Tétlen és hideg egyház vagyunk, és ezért erőtelen is.”

Ebben a sötét helyzetben Isten – mint már sokszor – rendkívüli eszközökkel hozta meg a régen várt megoldást. Prófétai hívással igehirdetőket hívott elő a nép soraiból.

Mint már említettük, a munkát nem paraszti sorból származó próféták¹⁵ kezdték el. A baptista misszió előőrsei, az 1846-ban Magyarországra érkező Rottmayer, Marschall, Voyka, majd a később munkába álló Novák és Meyer kivétel nélkül mind *tanult iparosok* voltak. Ám abban az időben a Kárpát-medencében a parasztság alkotta a lakosság zömét. Őket viszont sok keserves tapasztalat, számtalan sérelem gyanakvóvá és elutasítóvá tette minden „nadrágos”, nem közékük tartozó emberrel szemben.

Ezért hívta el Isten az iparos próféták közvetítésével a nép húsából való hús, véréből való vér parasztproféták legkiválóbbjait, *Kornya Mihályt* és *Tóth Mihályt*, de ugyanígy a több száz névtelen paraszt-igehirdetőt is.

Ezek a népi igehirdetők *szívósak voltak*, mint az akác, mely kipusztíthatatlan lakója és igénytelen jótevője a futóhomokkal borított Alföldnek. Rendszerint gyalog járták be munkaterületüket, olykor napi 50-60 kilométert is megtéve, mert Krisztus szeretete szorongatta őket.

Prédikálásuk magán viselte a prófétai igehirdetés bélyegét:

- Jellemző az a határozottság, amellyel szinte ellentmondást nem tűrő hangon közölték az Úr üzenetét.
- Beszédeiket számtalan természeti kép, az életből ellesett találó történet, rövid és velős bölcsességmondat tette érthetővé és élvezetessé.

A külső jegyeknél is lényegesebb azonban *igehirdetésük tartalma*.

Először *titkot jelentettek meg*. Ámósz 3,7-ben ezt olvassuk: „...az Úr semmit sem tesz addig, míg titkát ki nem jelenti szolgálóinak, a prófétáknak.” A titok ez esetben az volt, hogy a szegények is részesei az üdvösségnek, mert Istennél nincs személyválogatás. Ez vette be a megvetett jobbágyivadékok szívét. Ezt így írja le a *Kornya-krónika* előszavában Haraszti Sándor:

„...jön a szegény nép közé egy hozzájuk hasonló

háza a századforduló idején” című fejezetéből válogattam.

15. A próféta szót jelen írásomban nem a bibliai értelmezésnek megfelelő szabatosággal használom, hanem a rendkívüli időszakban és helyzetben Isten által – a járt út mellőzésével – elhívott és elküldött emberre. Jellemzője, hogy szolgálatában a kívánatos ikertényező, az egyházi rend és a lelki ajándék (karizma) közül az utóbbi az egyértelműen meghatározó.

parasztember. És beszél nekik eddig soha nem hallott dolgokról: megtérésről, szeretetről, boldogságról, bűnről, megváltásról, újjászületésről... beszél már ebben az életben egy teljes átalakulásról, sőt teljes meggyőződéssel hirdeti a következőt, az igazi életet, melyben királyi koronát nyernek a Krisztus megváltottai... És ide ők is bejuthatnak, bár sem nem... 'úri emberek'... ők is ugyanolyan részesei az emberi méltóságnak és szabadságnak, mint az irigyelt gazdagok, mert ők is kimondhatatlan gazdagság választott örökösei, nem zsellérek többé, hanem fiak és örökösársak a Krisztusban...¹⁶

- A megtérésre hívó prédikáció lélekleplező és ítélethirdető üzenet volt. Sokan döbbenetesen ismerték fel életük számtalan bűnét és elveszett mivoltukat.
- Az igehirdetés azonban vigasztaló beszéd is volt. Isten igazságos ítéletének tudtul adása nem gátolta meg a beszélőt abban, hogy kegyelmet hirdessen a megtört szívű bűnbánóknak.

Két idézettel érzékeltetem, hogy milyen emlékek maradtak meg a hallgatókban e korszak igehirdetéseiből.

Az elsőt Kirner A. Bertalantól veszem, aki a múlt század negyvenes éveiben százával beszélt olyanokkal, akik az 1917-ben elhunyt Kornya Mihályt még hallgathatták.

„Kornya prédikációi rövidek voltak, inkább a prédikáció után mondott új vonalon valami mást. Olykor a prédikáció előtt az alkalmi énekről beszélt és az éneket magyarázta. A prédikációi bőséges hasonlatokkal, példákkal voltak ellátva. Kornya olvasgatott is, de prédikációit nem könyvből tanulta, így... azokhoz való volt... akikkel megismertetni akarta a Krisztust. Ebben is önmaga volt a mérték. Tudta, hogy mi mentette meg, így tudta, hogy mi ment meg mást.

Nem szerette a nagyon harsogó, hangos prédikációt, kifogásolta és tartalom nélkülinek gondolta. Egy hangos prédikáció hallatára egyszer így fakadt ki:

– Olyanok vagytok, mint az üres hordó, csak kongtok...

...Beszédei, prédikációi nem a tömeg hangulatából táplálkoztak, és nem nyújtotta azokat, még hogyha a tömegnek tetszett is. Az embereket folytonosan Krisztus evangéliomára figyelmeztette, Krisztushoz

való közeledésre, Krisztushoz való hasonlóságra serkentette...

Prédikációinak textusát, amiről beszélni akart, leginkább a helyszínen nyerte. Jól ismervén a Bibliát, kiváltképpen tudta az aktuális megfelelő részeket alkalmazni.¹⁷

A másik idézet Móricz Zsigmondnak egy 1928-as karca-gi baptista istentiszteletről írt riportjából való.

„...a papi székbe beül két fekete ruhás iparos. Az egyik röviden s feltűnően nem szónokiasan megmondja, miről lesz szó... A szónok a református papok stílusában beszél... felolvassa János jelenésekről szóló könyvének első hét versét. Ez olyan nehéz szöveg, amit szintén nem lehet megérteni... Erről beszél félóránig a szónok, s hiába törekedtem, egyetlen gondolatát vagy mondatát sem tudtam megjegyezni.

– Most éneket kérek – mondta –, azután a beszéd folytatva lesz. Énekeltek, de a beszédet nem ő folytatta. A másik pap állott fel. Ez sokkal egyszerűbb s értelmesebb. Ennek a nyelvét is zavarja az a törekvés, hogy az élet egyszerű helyzeteiben is igyekszik valami papi kenetességet vinni a beszédbe, de ez azért józan, okos, sőt gondolkodó ember, aki oly egyszerűségekre képes, hogy az ember koronként azt érzi, hogy íme, így látszik meg a világegyetem a harmat tükreben.

Például milyen kedves volt, mikor azt mondta, hogy: »amint a felolvasott igék is mutatják, tanúk vagyunk. Az Isten tanúi. A tanúnak az a dolga, hogy tanúságot tegyen. Tanúságot pedig teljes őszinteséggel kell tenni. Mert erre a törvény is kötelez. Hát nekünk tanúságot kell tenni Isten mellett mindig s minden körülmények közt. Én egyszer, mikor hadifogoly voltam...«

...keveredik a szónok beszédében az alkalmazott élmény az absztrakt gondolatokkal, s az egészből valami gyermekiesen naiv, valami ártatlanul kedves hangulat jön ki. Most megérezem, hogy ezek a jelenlevők mind boldog közelségben vannak az ideállal...¹⁸

Bár a vizsgált korszak létszámadatai a jelen szerény adataival összevetve tán arra ösztökélnének minket, hogy

16. Kirner A. Bertalan: *Kornya Mihály krónikája* (Budapest: Fortin L., 1990), 15. o.

17. Uo., 75kk o.

18. Móricz Zsigmond: „Baptista imaházban” (1928), in uó: *Riportok*, I. köt. (Budapest: Szépirodalmi Kvk., [1989–1990]),

bármilyen áron kutassuk fel a vizsgált időszak eredményt hozó módszereit. Tegyük fel, hogy sikerrel járnánk, ráadásul költőként és közkinccsé tehetnénk a kor gazdag igehirdetés-anyagát is. Ha a feltárt módszerek ismeretében mesterfokra tennénk szert, betanulnánk és átéléssel előadnánk a népi igehirdetők prédikációit, döbbenet tapasztalnánk, hogy elmarad a remélt eredmény.

Egyrészt azért, mert ma már nem csak a baptisták hirdetnek evangéliumot e hazában... Az üdvkeresők lelki szomjukat nem csak nálunk csillapíthatják. Hála Istennek! (E dologban Pál apostollal vagyok egy nézeten, aki a Fil 1,18-ban így tesz bizonyosságot: „...miről is van szó? Egyedül arról, hogy bármelyik módon, akár színlelésből, akár meggyőződésből Krisztust hirdetik, és én ennek örülök. Sőt még inkább örülni fogok.”)

Másrészt azért, mert a második világháború végéig még kimutatható szabadidő és szabad értelmi, lelki befogadóképesség eltűnt. Egy rohanó, soha rá nem érő, lelki, értelmileg eltömődött, eltelt embervilágnak kell prédikálnunk. De kell prédikálnunk!

Harmadrészt azért, mert – megkockáztatom – atyáink nem varázslatos módszereik miatt, hanem szinte azok ellenére voltak eredményesek. Akkor mit kell átvennünk gyümölcstermő atyáinktól? Figyeljük meg, fedezzük fel életüket, és kövessük az életüket átható, mozgató hitüket, hűségüket... (vö. Zsid 13,7).

Tehát teljesen és kizárólagosan szánjuk oda életidőnket, erőnket, képességeinket és céljainkat Istennek:

„Tégy foglyoddá, Uram!”¹⁹

Értelmünket a Biblia mind tökéletesebb megismerésére, és önmagunkat az Igével való tökéletes azonosulásra:

„Adjátok a szent Bibliát kezembe!”²⁰

Mentő szeretetünket az üdvkeresők Jézus Krisztushoz vezetésére, és a már megmentettek gyülekezetének tanítására, pásztorolására és vigasztalására:

„Testvéreim javáért fáradnom, küzdenem: Ó, erre segíts engem, én édes Istenem!”²¹

C. H. Spurgeon gondolatai az igehirdetésről

Az igehirdető fellépése az Úr nevében történjék. Aki erre képtelen, az hallgasson és tűnjön el.

Az evangélium szolgája ne mentegesse, hanem hirdesse Urának üzenetét.

Ne készíts ruhát a halaknak, ne fess be a liliomot, és ne verd bilincsbe az evangéliumot.

Inkább hirdessük Isten Igéjének öt szavát, mint az emberi bölcsességnek ötmillióját.

Az igehirdető igazodjon hallgatósága színvonalához. Krisztus Urunk nem azt mondta: „Legeltesd az én zsiráfjaimat”, hanem: „Legeltesd az én bárányaimat!” Ne helyezzük ezért a bárányok takarmányát fellengzős szónoklat által túl magas járszolja; hanem beszéljünk egyszerű szavakkal!

Az igehirdető, dacára isteni elhivatottságának, javarészt az, amivé hallgatósága teszi.

Szomorú dolog, ha egy prédikátor az útjelző táblához hasonlít, amely másoknak mutatja az utat, de maga nem jár azon.

A földműves épp olyan jól érzi magát egyszerű ruhájában, mint a király a selyemben és a bársonyban. Az igazság épp olyan vigasztaló az egyszerű szavakban, mint a finoman kimunkált beszédben.

Ha egy kutyát meg akarunk ütni, hamar találunk hozzá botot, s ezen az alapon minden bolond talál hibát az ország legjobb igehirdetőjében is.

Lehet, hogy az igehirdető és a prédikáció nem mindig tökéletes; de melyik kertben nincs gaz?

Az igehirdetés hallgatása során gyűjtsük egybe a lelki igazságok kalászait és kössük kénkbe, hogy magunkkal vihessük. Hazamenet pedig ügyeljünk arra, hogy el ne kallódjanak. Van rá eset, hogy a prédikáció áldása a hazatérők tereferéje által elvész.

673kk o.

19. Baptista gyülekezeti énekeskönyv (Budapest: MBE, 2003), 314. ének.

20. Uo., 184. ének.

21. Uo., 491. ének.